

THE BYBLICAL PSALMS. BETWEEN LAMENTATION AND HYMN

Luminița Pop, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Article draw a general line of biblical psalms in their capacity as religious poetry of the Old Testament .The Psalms of individual lamentation are representative of every homo religiosus existential path . Whether they are related to events of public penitence, or individual complaint of their authors , lament alternates with hymn in each biblical poetry . More than a compositional process , faith erupts in the midst of pain and it changes the overall perspective of the psalmist , giving the perception of Otherness.

Keywords: *Psalms of lamentation , alternation between lamentation and hymn , faith , conversion, vocabulary invocation.*

1. Schiță introductivă a Psalmilor biblici

Viața omenească, cu gama sa diversă de sentimente, defilează pe parcursul celor 150 de poeme biblice; ele sunt expresii poetice ale lămăturii născută din durere și agonie, sau ale recunoștinței față de divinitate la antipod. Oricare ar fi forma lor, rămâne ca o unică constantă orientarea psalmistului către divinitate, către Dumnezeu care se manifestă, sau spre cel ascuns, distant, spre Dumnezeu plin de milă ,sau spre cel sever ,văzut în ipostaza sa de judecător. În momentele cele mai întunecate de deznădejde psalmistul reafirmă legătura indestructibilă pe care Yahve o stabilește cu poporul său ales prin pact, cât și cu poetul biblic ca reprezentant al iudeilor. De aceea cartea Psalmilor a avut un rol covârșitor atât pentru cultura și religia iudaică, cât și pentru cea creștină. Aici este oglindit idealul pietății religioase și al comuniunii cu Dumnezeu, al regretului și al părerilor de rău, al umblării fără frică în întuneric cu ajutorul luminii pe care îl dă doar credința, al desfătării de a te închina lui Dumnezeu, al reverenței față de acțiunile Lui în istorie și în natură și nu în ultimul rând, al liniștii în mijlocul furtunii atunci când răul prosperă. Psalmiștii își exprimă pasiunea, tristețea, lacrimile, teama, insecuritatea sau ura în poeziile biblice strigând sau plângând. Întotdeauna sunt însă încrezători în bunătatea și ajutorul divin, de aceea nu evită să-și abandoneze trăirile în fața lui Dumnezeu pentru a obține consolarea și salvarea așteptată: „ În psalmi inima de lut a omului se simte atinsă și modelată de mâinile olarului divin și se cutremură și vibrează de bucurie”¹. Din perspectiva trăirilor intense, poezia biblică conține lumini și umbre, contradicții ce își au rădăcinile adânc înfipte în viața reală. Ea deschide un drum pentru *homo religiosus* pentru ca aceasta să poată experimenta divinitatea, să-și umple sufletul de lumină și să se contagieze de viața adevărată.

Poezia biblică conține așadar trăirile umane îmbrăcate sub forma rugăciunii, inegale ca intensitate și colorit: câteodată pline de pasiune arzătoare, alteori intime și liniștite; mărturii ale încredințării în divin, alteori pline de nerăbdare în fața tăcerii și ascunderii lui Dumnezeu. Psalmii biblici reprezintă astfel colecția de rugăciuni cea mai bogată a umanității, și în ciuda

---

¹**Los Salmos: Encuentro y dialogo entre hombre y Dios**, îngrijită de Comision Permanente de la Vida Ascendente, edita Comision Permanente de la Vida Ascendente, junio 2010, Madrid, impreso en España, pg 96 „ En los Salmos el corazón de barro del hombre se siente tocado y modelado por las manos del Alfarrero divino y se estremece y vibra de alegría”. trad noastră.

vechimmii lor, ei își păstrează prospețimea și tineretea deoarece vorbesc despre sufletul omenesc din toate timpurile și din toate locurile: „Din această cauză putem să-i considerăm ca fiind o oglindă în care să ne vedem reflecția, oglindă în care ne mișcăm și existăm. Vorbesc într-un mod atât de extraordinar de viața noastră, de bucuriile și speranțele noastre, de durerile și de conflictele noastre, încât par a fi scrise în zilele noastre”.² Ei cuprind astfel sentimentele religioase ale unui individ în concret- autorul lor- sau ale societății în general căruia psalmistul îi aparține. Au îngropate în versetele lor spiritualitatea unui popor mic, aparent neînsemnat în schema istoriei, însă psalmii n-au încetat să fie roștiți în viața privată a fiecărui credincios, sau în timpul liturgiilor comune bisericești. Suferințe, bucurii și victorii sunt însemne concrete ale unor oameni făcuți din carne și din sânge, care nu se păcălesc pe ei înșiși când se întâlnesc cu Dumnezeu lor și care se înfruntă cu El cu pasiune, cu toată noalgalgia iubirii lor. Psalmii sunt la fel de reprezentativi și pentru creștinul modern în cautarea divinității: traseul psalmistului este refăcut de fiecare în parte, astfel încât *homo religiosus* modern reasumă tradiția predecesorilor săi care nu s-au mulțumit sufletește doar limitele strâmte ale existenței lor profane. Psalmist, predecesori, creștinul modern prezintă trei tipologii umane care își asumă în mod conștient setea de absolut, cautarea divinului care să-și aplece fața peste ființă. Și astfel începe dialogul cu Nevăzutul. Poezia biblică ne reprezintă așadar pe fiecare dintre noi în măsura în care dorim să ne identificăm cu cele 150 de poeme, să le asumăm ca fiind o ilustrare a sentimentelor de care suntem capabili, precum și a agoniilor inevitabile drumului. Graniță între viață și moarte, psalmii biblici ne oferă de fiecare dată resurecția oferită de perspectiva inovatoare a credinței, a speranței.

2. Originea psalmilor de lamentație

Psalmii de plângere individuală își au originea în **religiozitatea** personală afirmă G.D. Mailhiot, la fel cum imnurile reflectă religia întregului popor reunit la marile festivități din jurul templului.³ Pe de altă parte exegetul J.G. Trapiello relaționează lamentațiile cu ritualul cultic al Israelului antic, mai ales psalmii colectivi de lamentație fiind uniți cu actele de penitență publică, organizate de comunități cu ocazia unui dezastru național: invazie, secetă sau luare în robie⁴. Aceeași poziție este adoptată și de către criticul german H. Gunkel: lamentațiile biblice sunt direct relaționate cu contextul cultural iudaic. Cel care se căia trebuia să adopte un anumit comportament exterior, o gestică a invocării divinității rezervată doar pentru cazuri de maximă urgență: își schimbă hainele obișnuite, se îmbrăca în saci, considerați a fi haine ale smereniei extreme, își acoperea capul cu cenușă în timp ce rostea rugăciunea de invocare a milei divine. Însoțite de postul îndelungat, acesta era ritualul complet al căinței

² José Bortolini- **Conocer y rezar los salmos, comentario popular para nuestros días**. Editura San Pablo 2002, titlul original *Conhecer e rezar os Salmos*, Paulus, São Paulo, Brasil, 2002, traducido por Jose Francisco, Dominguez Garcia, impreso en España pg 743. „Por eso podemos considerarlos como el espejo en el que nos vemos reflejados, el espejo en el que nos movemos y existimos; hablan de manera tan extraordinaria de nuestra vida, de nuestras alegrías y esperanzas, de nuestros doleres y conflictos que parecen escritos en nuestros días.” Trad. noastră.

³ Cf. G.D. Mailhiot, **El Libro de los Salmos- rezar a Dios con las palabras de Dios**, ed. San Pablo 2005, Madrid, colección Biblia y espiritualidad, titlul original **Les Psaumes. Prier Dieu avec les paroles de Dieu**, Mediaspaul, Montreal-Paris 2003, traducido por Carlos Martin Peraltapg. 112-113

⁴ Jesus Garcia Trapiello, **Introducción al Libro de los Salmos**pg. 109-110. Ed. San Esteban- Edilusa 1997 Salamanca- Madrid, colección Horizonte dos mil-textos y monografías nr. 10.

intrat în imaginarul colectiv iudaic.⁵ Autorul citat remarcă faptul că întregul ritual al lamentației era săvârșit în mod exclusiv de bărbați, femeilor fiindu-le refuzată orice manifestare publică a religiozității. Această detaliu cultural e în măsură să reafirme faptul că lamentația originală era rostită într-un context religios-cultural în care femeia nu avea un rol activ.

În ceea ce privește vocabularul invocării, psalmii de lamentație reprezintă chemarea lui Yahve în încercarea de a-I atrage atenția asupra situației dureroase trăite de către un individ sau un popor; psalmistul utilizează o largă paletă a plângerii, a strigătelor dureroase, el i se adresează lui Yahve plin de suferință, cufundat în angoasă, disperarea sa alternând cu încrederea. De aceea putem spune că psalmii de plângere pot fi rezumați la invocarea „ai milă de mine, Yahve” (în ebreiește *hanneni Iahweh*)⁶. Termenii utilizați de către poeții biblici sunt cei de rugăciune (Ps. 6:9, Ps. 54:1, Ps. 4:1, Ps. 37:2) sau de cerere (Ps. 38:16b, Ps. 16:1, Ps. 60:1). M. Mannati restabilește contextul inițial al termenului de implorare, reamintind cititorului modern o informație de fond cultural: în antichitate cel care invoca milă superiorului său pentru a scăpa pentru un pericol complet, adoptă un întreg ritual de gesturi simbolice în care își exprimă dependența sa absolută față de monarhul său. Privită din această perspectivă invocarea divinității implică în psalmi mult mai mult decât gestul credinciosului modern: „de aceea << a ruga pe Dumnezeu >> înseamnă a se prezenta în fața lui în ipostaza celui care imploră: a ridica ochii, a întinde mâinile, a se așeza în fața lui Dumnezeu, a se refugia în Dumnezeu, nu reprezintă expresii goale”⁷.

Așadar, în psalmii de plângere individuală apar trecute în revistă aproape toate nenorocirile care se pot abate asupra unei vieți umane, fiecare constituind un motiv de rugăciune și de invocarea a divinității. Nu există nici o trăire a sufletului îndurerat care să nu-și aibă locul în poezia biblică. Uneori implorarea este liniștită și pașnică, în timp ce altele dobândește note de un patetism plin de angoasă deoarece psalmiștii sunt oameni din carne și oase, supuși la toate problemele care torturează umanitatea în întregime.⁸ Dumnezeu nu refuză nici o rugăciune, nici un suspin și nici un geamat, din contră, îi invită pe oameni să-și expună motivele suferințele lor. De aceea psalmii sunt o dovada vie a milei divine, mai ales că poetul biblic apare de multe ori în ipostaza victimei dintr-un proces continuu în care este implicat și Dumnezeu în calitate de judecător obiectiv. *Homo religiosus* biblic devine o victimă a propriei suferințe, el simte că viața i se scurge din el, trăind agonia apropierei morții. Simptomele suferinței sunt amplificate de îndepărtarea lui Dumnezeu, omul trăind cu teama profundă că ajutorul divin poate întârzia într-atât încât să sosească prea târziu. De aceea, domină tonurile sumbre în unele lamentații, senzația familiară de a se simți abandonat de către divinitate este contrabalansată, chiar dacă niciodată anulată în întregime, de certitudinea de a se ști ascultat: „dinamismul psalmilor de lamentație conduce la certitudinea ascultării. Cel care se căiește se

⁵ H. Gunkel- **Introducción a los Salmos** ed. Edicep, Valencia 1983, Spania. Colección de la Crucia Biblica. Istitución San Jerónimo para la investigación biblica. Original alemán: **Einkitung in de Psalmen**, Vandenhieck und Ruprecht, Göttingen, 1933, 1966. Traducción de Juan Miguel Diaz Rodelas, pg. 523

⁶ Cf. G. D. Mailhiot- op. citată pg. 15

⁷ „Por tanto << suplicar a Dios>> es presentarse ante El en postura de suplicante: levantar los ojos, tender las manos, postrarse ante Dios, refugiarse en Dios , no son expresiones vacias”-M.Mannati, *Orar con los salmos* , titulo original *Pour prier avec les psaumes*, tradujo Nicolas Drical , ed. Verbo Divino , Estella , (Navarra) 1980 , tercera edición , colleccion Cuadernos Biblicos no. 11 , pg. 120(trad. noastră și sublinierea autorului).

⁸Cf. M. Gasnier **Los Salmos, Escuela de Spiritualidad**, prefacio de S.E. Monseñor Jean Julien Webweber obispo de Estrasburgo, traducción de Felipe Ximenez de Sandoval, Ed. Studium, Madrid, 1960, titulo original- **Les Psaumes, Ecole de Spiritualité**, Ed. Salvator, pg. 100 și următoarele.

simte deja eliberat și dorește să proclame exemplul său în fața celorlalți pentru ca și aceștia să se întoarcă la Dumnezeu.⁹

Prin inventarierea intervențiilor miraculoase din trecut psalmistul încearcă să-l convingă pe Dumnezeu să acționeze în același fel. Interogația retorică „de ce Doamne?” „pentru ce?” specifică psalmilor de plângere individuală sau colectivă, este mai degrabă o figură de stil utilizată pentru a oferi mai mult dramatism lamentației.¹⁰ Din mijlocul situației descurajante poetul biblic își înalță rugăciunea, sub amenințarea continuă a dușmanilor, a bolii, a efectelor propriului păcat săvârșit, sau chiar din partea lui Dumnezeu care își ascunde fața și își îndepărtează bunăvoința. Lamentația permite omului să-și mențină demnitatea de interlocutor în fața divinității, să-și recunoască limitele și să admită dependența sa de divin.

3. Alternarea între lamentație și imn -mai mult decât un procedeu compozițional

Psalmii de plângere individuală reprezintă oglinda sufletului evreiesc deoarece în ei sunt exprimate accentele cele mai pure ale religiei monoteiste, precum și atitudinile adevărate ale rugăciunii: implorare, încredere, laudă și speranță. Pe parcursul existenței sale poporul Israel a transformat în rugăciuni și în psalmi întreaga viață trăită sub forma implorării, a glorificării și a imnului de laudă. De altfel trebuie să remarcăm faptul că psalmii de plângere individuală reprezintă o treime din totalul psalmilor, și totuși cartea Psalmilor este subintitulată de către evrei „Sepher tehilim”, adică carte de imnuri și de rugăciuni imnice. Ni se atrage astfel atenția că orice lamentație conține în sine germeii glorificării, ai credinței în ajutorul divin „rugăciunea de gloriificare este rugăciunea care este orientată, în primul rând, nu către nevoile noastre subiective și către problemele zilnice care ne neliniștesc și care ne dau angoasă, ci către Dumnezeu însuși”.¹¹ Și exegetul Jesus Garcia Trapiello remarcă aceeași dualitate compozițională între lamentație și imn, el afirmând că psalmii de plângere individuală nu sunt niciodată lamentație pură, ci reprezintă o expresie poetică a suferințelor îndurate ce conțin elemente de încurajare, de încredere și de credință. În egală măsură, el remarcă schimbarea de atitudine specifică în lamentațiile biblice, trecerea de la cea mai adâncă angoasă la speranță, această variație de tonalitate surprinzând și contrariind cititorul modern care nu înțelege motivația psalmistului.¹² Inversiunea radicală de sentimente și finalul psalmilor de lamentație debordant de pace și liniște sufletească sunt explicate printr-o justificată schimbare psihologică a celui care imploră. Când omul reasumă în mod conștient încrederea sa în Dumnezeu, manifestă o reacție ce este o consecință directă a speranței puternice pe care israeliții au avut-o întotdeauna în Yahve.

Speranța în reactivarea ajutorului divin, ca și în anterioarele istorii de salvare personale sau comunitare, constituie piatra de temelie a întregii teologii psalmice. Aceste dogme nu sunt expuse bineînțeles într-o formă organizată, didactică, conceptele fiind vehiculate sub forma rugăciunilor pe care individul sau poporul întreg i le adresează divinității. De altfel, în psalmi

⁹, El dinamismo de los salmos de lamentacion conduce a la certeza de la escucha. El penitente se siente ya eliberado y quiere proclamar su ejemplo entre los demas” -J.T. Barrera, Libro de los salmos. Religion, poder y saber, ed. Trota, coleccion Estructuras y Procesos, serie Religion, Madrid 2001, pg. 250.(trad. noastră.)

¹⁰Ps. 73:1- Pentru ce m-ai lepădat, Dumnezeule, până în sfârșit?

Ps. 12:1- Până când, Doamne, mă vei uita până în sfârșit? Până când vei întoarce fața Ta de la mine?

¹¹ G.D. Malhiot, op. citată „la oracion de alabanza es la oracion que esta orientada, en primer lugar, no hacia nuestras necesidades subjetivas y problemas cotidianos que nos inquietan y a veces incluso nos angustian, sino hacia el mismo Dios” pg. 58,(trad. noastră).

¹²Cf. Jesus Garcia Trapiello, op. citat, pg. 151 și următoarele.

apar într-o manieră aleatorie concepte, intuiții profunde, experiențe personale care oferă, fiecare în parte, ca și piesele unui puzzle, imaginea coerentă a credinței evreului de mileniu II î.H despre Dumnezeu, despre rolul omului, despre moarte și locuința morților, despre dreptatea și recompensa divină. Sunt mai dregabă fărâme de teologie aplicată deoarece nu există uniformitate absolută de gândire în Psalmi, mai ales dacă avem în vedere faptul că cele 150 de poezii au fost compuse în diferite epoci de către diferiți autori, opinează exegetul citat¹³. „Există, bineînțeles, diferențe de perspective de tendințe și preocupări, de progrese și de regrese, de atitudini deschise și altele mai închise, etc; dar există întotdeauna în fond un acord doctrinal de bază”¹⁴; concepția despre divinitate reprezintă doctrina fundamentală omogenă în poezia biblică; Dumnezeu este prezentat sub numele de Yahveh de 691 de ori (în forma completă) sau cu termenul de Yah de 40 de ori (în formă scurtată); celălalt nume, Elohim- sau formele sale, Eloah și El- apare de 437 de ori. Aceste denumiri directe li se adaugă epitetele care întregesc imaginea: Tată, Rege, Stăncă, Refugiu, Păstor, Loc de Adăpost, Scut, Cel Drept, etc. Este evident faptul că psalmiștii nu aveau alt punct de referință spre care să se uite care să nu fie Dumnezeu însuși. El reprezintă axul central în jurul căruia se organizează întreg materialul poetic, motivul central al lamentației, dar și forța plină de speranță a izbăvirii finale. Prezența sau absența divinului este firul roșu ce străbate poezia biblică, unind lamentațiile cu imnurile și cu psalmi de recunoștință.

Așadar, psalmii de plângere individuală sunt plini, în mod paradoxal, de expresiile cele mai bogate, de preamărire; plângerea reprezintă antipodul laudei, se completează reciproc în alternarea trăirilor psalmistului când acesta, sau întreaga comunitate, strigă către Dumnezeu din mijlocul unei situații descurajante, apare reamintirea dovezilor de bunătate din partea divinității. Memoria salvării anterioare, oferă o speranță a reactualizării acesteia prin care trece poetul biblic. Psalmii de plângere individuală ne învață cum să transformăm în laudă orice dogmă, cum orice tentație, umilință, eșec sau bucurie pot fi transpuse în rugăciune, constituind o oportunitate perfectă pentru întoarcerea la Dumnezeu. Esența misticii religioase se regăsește în versetele psalmice, după cum opina și M. Gasnier: „Cartea psalmilor este fără dubiu rezultatul cel mai bogat, cel mai concret și cel mai viu al gândirii morale și religioase cuprinse în Biblie.”¹⁵ Lamentația își are motivația centrală în intervenția divină, de aceea coexistă în părți egale adorația cea mai dezinteresată cu un inventar al suferinței, al tristeții și al depresiei umane. Poetul biblic își întoarce fața către Dumnezeu în umilință și smerenie și caută prin toate mijloacele pe care le are la îndemână să obțină intervenția divină. În cele mai mari deprimări, psalmistul se încapățânează și se adresează lui Dumnezeu fără teama de a fi considerat inoportun.

4. Credința psalmiștilor biblici – sau perceperea Alterității

Poetii biblici au știut să asume faptul că lamentațiile lor nu se pierd în van, în fața unei divinități absente și îndepărtate.

Dincolo de ezitarea lor, de cainta lor continuă, de temerile lor neincetate, rezida credința că și antipod evident al lamentației, sursa de echilibru psihologic al psalmistului îndurerat de realitatea descurajantă. De altfel, speranța are un impact imens în viața religioasă autentică și în

¹³ Ibidem.

¹⁴ Idem „existen, como no, diferencias de enfoque, de tendencias y preocupaciones, progresos y retrocesos, actitudes abiertas y otras mas cerradas, etc; pero existe siempre, en el fondo, un acuerdo doctrinal de base.” Pg. 157,(trad noastră).

¹⁵ M. Gasnier, op. citată. „el salterio es sin contradiccion el resumen mas rico, mas concreto y mas vivo del pensamiento moral y religioso contenido de la Biblia.” Pg. 14,(trad. noastră)

stabilirea unei identități de *homo religiosus*, deoarece omul este facut sa spere ,chiar daca un are motive reale pentru sentimentele sale. Intr-un final doar credinta in Divinitate îl mai sustine pe psalmistul biblic, mai ales atunci cind celelalte punți de susținere a personalității se darâmă “Omul nu încetează să spere. Nu se oprește chiar dacă realitatea îi stă împotriva”.¹⁶

Viețile psalmiștilor sunt pline, in pofida lamentațiilor, de nădejde ,de o direcționare către dincolo. Și deși obiectivul adevărat al speranței poate apărea ca fiind unul fals- prin lipsă de justificari raționale- autorul citat opineaza că speranța umană nu ajunge niciodată la epuizare ,deoarece țelul sau ultim nu rezidă in nici o realitate concretă, ci in divinitate. Aceasta este transcendența speranței.¹⁷ Orice alt fundament este unul fals și precar ,insuficient pentru ca psalmiștii sa cuprinda in ei inșiși misiunea ce le-a fost încredințată, de a fi semne ale centrului ,ale divinității care alege să vorbeasca. De aceea viitorul nu este plin de proiecții ale expectanțelor lor, ci de realitatea Dumnezeuului revelat. Ei își asumă astfel identitatea: știu pe cine reprezintă, știu care le este proiectul de viață, și in egală măsură știu că trebuie să aștepte in mijlocul deznădezdii salvarea promisă. „Pentru credință , Dumnezeu nu este punctul de convergență a tuturor liniilor din lumea asta. Dimpotrivă , este amprenta prezentă în lume și în timp”.¹⁸

Psalmiștii creeaza astfel în interiorul poeziilor lor un spațiu in care locuiește credința, un context propice pentru dezvoltarea acestei calități esențiale ce trebuie sa irumpă in mijlocul contextelor cele mai prozaice. Deoarece atunci cind ea există, se face publică, adica se văd manifestările ei ,si omul religios devine scena a speranței, intrupare a acesteia. Din regimul posibilității se produce o trecere la o noua paradigma a certitudinii, deși certitudinea nu este niciodata una palpabilă si tangibilă. Este situată mai degrabă intr-o zonă a invizibilului, fără a simți plinătatea ei ,și mai ales manifestarea totală a gloriei promise. Psalmiștii traiesc asadar această ruptura intre aici și dincolo, intre probabil si sigur, o zona intermediară ,dar care este pătrunsă -in momentele de imn ale psalmilor de lamentație –de lumina orbitoare a speranței. Fără aceasta contrabalansare și echilibrare a balanței ,omul ar rămâne grav afectat ,mai ales in ceea ce priveste sănătatea psihică. Există și un revers al medaliei , afirma Georg Sigmund în studiul său ce relaționează credința cu sănătatea psihică.¹⁹ El afirmă că speranța existențială umană proiectată in viitor poate constitui o sursă de boli psihice prin faptul ca se ascunde intr-un viitor nesigur, ca o tentativă de evadare din suferința si durerile prezentului, poate provoca mai mult rău decit bine. Aplicând ideea in cazul psalmistilor, ar insemna că orice speranță in salvarea viitoare din partea divinității poate conduce la o darâmare a întregii structuri psihice ,mai ales daca izbăvirea întârzie sa apară. Dezintegrarea interioară se datorează in parte faptului că ființa umană nu poate trăi ancorată in mod exclusiv in prezent, ci are nevoie imperioasă de probabilitatea viitorului. Omul se vede obligat de către natura sa rațională sa își fixeze privirea in viitor, sa il gîndească, să il planifice, sa dezvolte un comportament alternativ celui prezent și să își imagineze metode care sa asigure atingerea obiectivelor.

¹⁶ „El hombre no termina de esperar. No cesa , aunque la realidad vaya al revés”-Norbert Lohfink *El sabor de la esperanza –identidad cristiana y vida religiosa*, titulo original *Der Geschmack der Hoffnung , Christsein und Christliche Orden* , version castellana por Pedro M. Sarmiento , ed. Instituto Teologico de Vida Religiosa , Madrid , 1986 , pg. 12 , trad. noastră.

¹⁷ Cfr. discuția completă N. Lohfink , op. citată, pg. 13 și urm.

¹⁸ „Para la fe , Dios no es el punto de todas las líneas de este mundo. Por el contrario , es la huella presente en el mundo y en el tiempo”-idem , op. cit. pag. 14 trad. noastră.

¹⁹ Georg Sigmund- Fe en Dios y salud psiquica , original alemana *Gottensglauhe und seetische* , 1964 , traducțion por Jose Cosgaya , ed. Razon y Fe , Madrid 1996 , coleccion Psicologia-Medicina-Pastoral no.57

Ființa umană în general ,este condamnată să avanseze fără întrerupere,sa iasă din zona de confort a certitudinii –chiar și în forma ei iluzorie-și să intre în zona nesigură a unui nou efort.Deoarece nici un sentiment nu este de durată, miscarea continuă de flux și reflux este definitorie pentru viața psihică a oricărui psalmist ,ar spune autorul citat .Țelul ultim – împăcarea cu divinitatea –reprezintă sfârșitul drumului plin de povârnișuri spre culmi,însă pâna la atingerea obiectivului final,tot ce se pot obține sunt doar biruințe temporale.Tensiunea psihică dintre confort și incertitudine poate istovi de puteri psalmistul,dar el nu renunța la căutare.

„Intenția cea mai profundă a inimii umane se direcționează înspre ceva transcendent , incapabil de a fi substituit prin idoli. Aceștia duc la o dezamăgire , o deziluzie care distruge sau care are nevoie de o nouă căutare a unei adevărate a unei adevărate plinătați. O credință autentică în Dumnezeu este un semnal și o expresie a unei posturi personale sănătoase”²⁰ De aceea credința într-o divinitate transcedentală și personală nu este o iluzie confecționată de om pentru a compensa fragilitatea propriei sale condiții,ci reprezintă *finis ultimus*,singura modalitate de a aduce liniște sufleteasca celui tulburat.

Divinitatea ține de identitatea transcedentală a persoanei , nivelul ultim al dezvoltării personalității , afirmă M. Szentmartoni în studiul său dedicat psihologiei religioase.²¹ Până a-și asuma nevoia de divin , individul își asumă identitatea intrapersonală , interpersonală și cea cognitivă.²² Prima presupune acceptarea de sine și o coerență internă dată de calități personale , insuficiente însă pentru a susține edificiul personalității , deoarece sunt trăsături statice. Apare în acest context un sens rudimentar al identității eului deoarece pentru consolidarea lui este nevoie de circumstanțe externe care să ofere senzația de protecție și de siguranță. Dacă se scufundă contextul stabil , atunci se scufundă și identitatea intrapersonală ; este un nivel infantil , imatur ce se reflectă în motivațiile acelor persoane care atât în viața religioasă , cât și în relațiile cu cei din jur , își caută doar propria fericire , siguranță și acceptare.

Identitatea interpersonală sau relațională are drept punct de referință relațiile persoanelor cu cei din jurul lor. Spre deosebire de identitatea intrapersonală ce include doar date statice , noua imagine a individului include elemente dinamice. Marele avantaj al acestui nivel este că permite rezolvarea crizelor de inferioritate: persoana se simte capabilă să stabilească relații semnificative de prietenie , iar în sfera vieții spirituale permite dezvoltarea unei relații cu divinitatea. Dezavantajul este însă evident: toată identitatea depinde în mod exclusiv de calitatea relațiilor interpersonale ; dacă acestea nu aduc decât trădare și dezamăgire , atunci consecința directă este autoizolarea , închiderea în sine a unei persoane care a fost decepționată de către persoanele semnificative din jurul său. În context spiritual , acest fenomen se manifestă ca o deziluzie atunci când persoana nu obține favoarea cerută de la Dumnezeu , când i se pare că rugăciunile nu i-au fost ascultate. Pe alocuri , psalmiștii biblici dovedesc o astfel de psihologie a decepției , a dezamăgirii , evidentă mai ales în partea de lamentație.²³

²⁰ „La intencion mas profunda del corazon umano apunta a algo transcendente , incapaz de ser sustituido por idolos. Estos llevan a un desengaño , a una desilusion que destruye o que necesita buscar de nuevo una verdadera plenitud. Una fe autentica en Dios es señal y expresión de una postura personal sana” . Georg Sigmund –op. cit. Pag.258 trad. Noastă.

²¹ Mihaly Szentmartoni –*Psicologia de la experiencia de Dios* , titulo original *In camino verso Dio. Riflessioni psicologico-spirituali su alcune forme di sperienza religiosa* , edizioni San Paulo , traduccion del italiano Vicente Lopez Amat , ediciones Mensajero , 2002 , Bilbao , coleccion Teologica , no.14.

²²Cfr. Discuția completă op. citată , pg. 120-123.

²³ Ps. 130: 1 „Dintru adâncuri am strigat către tine”

Identitatea cognitivă este al treilea nivel al dezvoltării personalității ; acum individul dobândește o viziune globală asupra propriei vieți , adică are deja o filozofie de viață , se definește pe sine în funcție de rolurile sociale îndeplinite (profesor , artist .e.t.c). În această etapă nucleul identității este dat de existența valorilor persoane , alese în mod liber pentru a valida comportamentul , tendința generală fiind spre autorealizare. Psalmiștii acumulează un anumit background cultural alcătuit din concepții , valori , opinii referitoare la condiția umană , la divinitate , la rostul suferinței și la Sheol , pentru a numi câteva dintre elementele de fond prezente în psalmii biblici. Această perspectivă asupra vieții este identificabilă în versurile sacre , ea constituind-conștient sau nu-identitatea cognitivă a autorilor. Cea din urmă , dar evident cea mai importantă este identitatea transcendentală , reprezentând nivelul ultim al dezvoltării personale ce implică o orientare către valori absolute și obiective , adică acelea care există în mod independent de subiect. Acum persoana se autodefinește prin tipul de relație pe care o stabilește cu divinitatea: una de rebeliune , de căutare asiduă , de tristețe sau de împlinire deplină. Sentimentele generate de descoperirea a acestei identități sunt o sursă de fericire de extaz mistic , o orientare pozitivă înspre Alteritate. Din perspectivă teologică , omul răspunde în aceste momente ale dezvoltării personale invitației divine de a intra într-o relație adevărată , de a trăi ceea ce psihologii religioși denumesc a fi *peak experiences* , experiențele de vârf , de maximă intensitate trăite de către *homo religiosus*.

Care este finalitatea experienței religioase descrise în psalmii biblici sau în cei arghezieni? Care este scopul ultim al oricărei întâlniri cu Sacrul? Conversiunea sau schimbarea totală și absolută de perspectivă: omul profan al lamentațiilor dobândește o nouă viziune care neagă și anulează în mod iremediabil angoasa și nevroza inițială. Convertirea poate fi abordată din două perspective diferite: pe de o parte psihologia clasică este adepta transformărilor subite sau de criză personală , în timp ce psihologia actuală apără idea unor conversiuni progresive.²⁴ Argumentul poziției radicale este următorul: transformarea personalității are loc în momentul în care omul simte prezența inconfundabilă a unei Ființe Superioare ; se produce o schimbare radicală a eului , a percepției propriei identități prin găsirea unui nou sens. O asemenea experiență intensă are loc o singură dată în viață , deoarece omul suferă o transformare de esență , de formă permanentă și definitivă. Este o poziție unilaterală ce lasă pe dinafară multiplele nuanțe , zonele intermediare ale experienței religioase. Reprezintă mai degrabă etapa ultimă , stadiul final al relației sinuoase pe care psalmiștii-atât cei biblici, cât și cei din literatura română -o au cu divinitatea.

Poziția psihologiei moderne este aceea de abordare a conversiunii ca un proces continuu , mai degrabă decât un moment concret din viața unui individ. Ea implică în mod obligatoriu două faze: prima de dezintegrare , iar a doua de unificare a personalității celui care o experimentează.²⁵ Sau din perspectiva unui alt psiholog ce analizează fenomenul religios , Antonio Avila , conversiunea implică trei momente –de incubație , de criză și apoi de articulare a personalității.²⁶ Ambele opinii pot fi reduse în esență la aceeași structură unificatoare: conversiunea implică un moment de ruptură a organizării interne și apoi un moment al renașterii noii personalități. Pentru psalmist viața apare ca o problemă ce are nevoie de un răspuns nou , de o altă semnificație. „Subiectul se găsește într-o tensiune

Ps. 6: 3 „Și sufletul meu s-a tulburat foarte și Tu Doamne , până când? ”

Ps. 16: 1 „Auzi , Doamne , dreptatea mea , ia aminte cererea mea , ascultă rugăciunea mea”

²⁴ Cfr discuția completă în Antonio Avila *Para conocer la psicología de la religion* , ed. Verbo Divino , Estella Navarra , 2003 , colección *Para conocer* , no.79 , pg. 150-152

²⁵ Cfr. M. Szentmartoni-op. cit. , pag. 69-70

²⁶ Cfr. A. Avila-op. cit. , pag. 150-157

între ceea ce este și ceea ce se simte chemat a fi”²⁷. Apare astfel un moment de cîră în care psalmistul se găsește împărțit între tendințe opuse ale personalității sale. Tensiunea existențială găsește răspunsul în perceperea rațională ,dar și sentimentală a unei realități superioare. Aceasta este situată în un alt plan al existenței dar devine , încetul cu încetul , concretă și apropiată. Alteritatea se manifestă în profan în conștiința omului religios care dorește , caută și speră.

Lumea pentru cel care se mulțumește cu o religie ritualică este una lineară și simplă ,fericirea și pacea interioară provin din trăirea unei vieți conforme cu normele exterioare ale religiozității. Însă pentru cel care își dorește o întâlnire adevărată cu sacrul , lumea devine un mister împărțit în două: pe de o parte individul își păstrează vechiul sistem de credințe , norme și valori , dar pe de altă parte el conștientizează că acestea sunt insuficiente. Personalitatea psalmiștilor suferă un proces de reorganizare în jurul unui alt nucleu , sau a unei alte *axis mundi*. Etapainițială a conversiunii este marcată de nefericire , de luptă , de eforturi vizibile , de restructurare a eului interior , „Dacă individul are o conștiință sensibilă și o religiozitate vie , nefericirea va lua în el forma remușcărilor , a faptului de a se simți rău și abject , într-o situație nepotrivită față de propriul său Creator”²⁸.

Etapă următoare de unificare sau de articulare a personalității se poate manifesta în mod brusc , dar mult mai frecvent se întâmplă să aibă loc gradual. Conversiunea implică conștientizarea centrului unificator care este divinitatea , eul persoanei convertite trece de la perceperea propriei inferiorități la conștientizarea realității superioare. Ideea centrală a psalmilor bilici constă în trecerea centrului de putere de pe propriile credințe , valori și expectanțe pe cele ale divinității , singura care reprezintă cu adevărat un fundament demn de încredere. Dumnezeu devine noul centru al energiei personale , axa în jurul căreia se restructurează personalitatea psalmistului. A spune despre o persoană ca s-a convertit înseamnă a afirma în mod direct că ideile sale religioase-care aveau poziții marginale în conștiința sa- ocupă acum un loc central , religiozitatea devenind centrul său obișnuit de energie. O atitudine morală nouă implică un comportament modificat și reorganizat pe valori și motivații superioare: „Este un timp de serenitate progresivă pe care subiectul o exprimă prin cuvinte de fericire , de pace , deoarece el se percepe depășindu-se pe sine însuși prin găsirea unui răspuns religios tensiunii sale existențiale”²⁹.

În concluzie, Psalmii biblici reprezintă oglinda în care se reflectă gama intensă de sentimente omenești, indiferent că este vorba de bucurie (psalmii de glorie și mulțumire), de tristețe și depresie (psalmii de lamentație individuală sau colectivă) sau de preamărire a înțelepciunii divine (imnurile). În pofida trecerii timpului, poezia biblică își păstrează prospețimea și pentru creștinul modern care își regăsește ascuns în versetele lor propriul traseu existențial al căutării sacrului. Crearea Psalmilor a fost direct relaționată cu sărbătorile iudaice, astfel încât putem vorbi despre un gen psalmic de sine stătător în literatura vechi-testamentară. Decupând doar psalmii de lamentație individuală ca și obiect de interes, aceștia conțin elemente esențiale ale adevărate religiozități: o gestică a căinței, un vocabular specific

²⁷ „El sujeto se encuentra en una tensión entre lo que es y lo que se siente llamado a ser”. A. Avila –idem , pag. 151 , trad. noastră.

²⁸ „Si el individuo tiene una conciencia sensible y una religiosidad viva , la infelicidad asumira en el la forma del remordimiento , del sentirse interiormente vil y abyecto , en situacion inapropiada acia su propio Creador”. M. Szentmartoni- op.cit. pag. 69-70 , trad. noastră

²⁹ „Es un tiempo de progresiva serenidad que el sujeto expresa con palabras de felicidad , de paz , dado que se siente trascendiendose a si mismo al encontrar una respuesta religiosa a su tensión existencial”. –A. Avila- op.cit , pag. 151 , trad. noastră.

al invocării, și nu în ultimul rând o dualitate compozițională între lamentație și imn. Toate alcătuiesc tabloul complex al omului ce caută Absolutul, tablou presărat cu tușele groase ale agoniei și disperării, sau cu liniile speranței ce apar în prezentul descurajant. Credința reprezintă căutarea identității transcendente a psalmiștilor, iar conversiunea marchează punctul final al experienței psalmice.

BIBLIOGRAPHY:

- Los Salmos: Encuentro y dialogo entre hombre y Dios*, îngrijită de Comision Permanente de la Vida Ascendente, edita Comision Permanente de la Vida Ascendente, junio 2010, Madrid, impreso en España
- José Bortolini- *Conocer y rezar los salmos, comentario popular para nuestros dias*. Editura San Pablo 2002, titlulo original *Conhecer e rezar os Salmos*, Paulus, Saõ Paolo, Brasil, 2002, traducido por Jose Francisco, Dominguez Garcia, impreso en España.
- G.D. Malhiot, *El Libro de los Salmos- rezar a Dios con las palabras de Dios*, ed. San Pablo 2005, Madrid, coleccion Biblia y espiritualidad, titulo original *Les Psaumes. Prier Dieu avec les paroles de Dieu*, Mediaspaul, Montreal-Paris 2003, traducido por Carlos Martin Peralta Jesus Garcia Trapiello, *Introduccion al Libro de los Salmos* pg. 109-110. Ed. San Esteban-Edilusa 1997 Salamanca- Madrid, coleccion Horizonte dos mil-textos y monografias nr. 10.
- H. Gunkel- *Introducción a los Salmos* ed. Edicep, Valencia 1983, Spania. Colección de la Crucia Biblica. Istitución San Jerónimo para la investigación biblica. Original alemán: *Einkitung in de Psalmen*, Vandenhieck und Ruprecht, Göttingen, 1933, 1966. Traducción de Juan Miguel Diaz Rodelas
- M.Mannati, *Orar con los salmos*, titulo original *Pour prier avec les psaumes*, tradujo Nicolas Drrical, ed. Verbo Divino, Estella, (Navarra) 1980, tercera edicion, colleccion Cuadernos Biblicos no. 11
- M. Gasnier *Los Salmos, Escuela de Spiritualidad*, prefacio de S.E. Monseñor Jean Julien Webweber obispo de Estrasburgo, traducción de Felipe Ximenez de Sandoval, Ed. Studium, Madrid, 1960, titulo original- *Les Psaumes, Ecole de Spiritualité*, Ed. Salvator
- J.T. Barrera, *Libro de los salmos. Religion, poder y saber*, ed. Trota, coleccion Estructuras y Procesos, serie Religion, Madrid 2001
- Norbert Lohfink *El sabor de la esperanza –identidad cristiana y vida religiosa*, titulo original *Der Gesschmack der Hoffnung, Christsein und Christleche Orden*, version castellana por Pedro M. Sarmiento, ed. Instituto Teologico de Vida Religiosa, Madrid, 1986
- Georg Siegmund-*Fe en Dios y salud psiquica*, original aleman *Gottensglaube und seetische*, 1964, traduccion por Jose Cosgaya, ed. Razon y Fe, Madrid 1966, coleccion Psicologia-Medicina-Pastoral, no.57
- Mihaly Szentmartoni –*Psicologia de la experiencia de Dios*, titulo original *In camino verso Dio. Riflessioni psicologico-spiritualei su alcune forme di sperienza religiosa*, edicioni San Paulo, traduccion del italiano Vicente Lopez Amat, ediciones Mensajero, 2002, Bilbao, coleccion Teologica, no.14.
- Antonio Avila *Para conocer la psicologia de la religion*, ed. Verbo Divino, Estella Navarra, 2003, coleccion *Para conocer*, no.79